

Slovenski Dom.

Napredno kmetско glasilo.

Izhaja vsako soboto in velja za vse leto za Avstro-Ogrsko 3 krone, za Nemčijo in druge dežele 4 krone, za Ameriko 1 dolar.

Posamezne številke veljajo 10 vinarjev.

Za oznanila se računa: trisporna petit-vrsta 14 vin., vsa stran 48 K, pol strani 24 K, četrt strani 12 K, osmina strani 6 K. Pri vseletni inserciji primeren popust.

Dopisi se naj frankirajo in pošiljajo na uredništvo »Slovenskega Doma« v Ljubljani, Knaflova ulica št. 5. Rokopisi se ne vračajo.

Harčnina in oglasi se naj pošiljajo na upravnništvo »Slov. Doma« v Ljubljani.

Naročajte „Slov. Dom“.

V novem letniku priobčimo v oddelku

»PROSVETA« spis slavnega francoskega zvezdarja Flammariona o zvezdah: »Pogled v večnost«; v oddelku

»ZDRAVSTVO« izveček iz znanega dr. Hufelandovega spisa Makrobiotika: »O podaljšanju našega življenja«; v oddelku

»LISTEK« zanimivo povest: »Strah v cantervillskem gradu«, ki jo je spisal pisatelj Oskar Wilde.

»SLOVENSKI DOM« velja za celo leto samo 3 krone, za Ameriko 1 dolar. — Zadostuje naslov: »Slovenski Dom«, Ljubljana.

Izreki in misli.

Iz programa češke kmečke stranke. »Svobodna občina, redna samouprava, ki dobro razume svoje gospodarske in socialne naloge, tvori temelj za svobodo in napredek naroda. Kmetijstvo, posebno srednji in mali kmečki sloj, se morata zanimati kar najživahneje za ozdravitev, izpopolnitev in podvigo naše samouprave.«

Kmečka zmaga. »Predpogoj za zmago na političnem polju, je zmaga na gospodarskem polju. Obe pa vzklijeta na kulturnem. Izobražujmo se! Dober tisk, dobra knjiga naj bo naš stalen spremljevalec, slova in predavanja obvezne vaje,« je dejal Fr. Mašata, češki agrarni državni poslanec, osebenkar in sodar.

Wiedenfild. »Kapital pri vsem tem ni zadušil podjetnika — v mnogem oziru je pripomogel k zvečanju pomena osebnosti v veleobrtni sami. Moremo to videti tudi v modernih delniških družbah, kjer je neosebna celota, občni zbor, čedalje bolj potiskan v ozadje od skupine ljudi, ki prihajajo v ospredje vodstva in ki zmorejo — posebno če jim načeluje krepka osebnost — ovladati celoto v njeno korist. (»Osebnostni moment v novodobnem podjetništvu.«)

Kaj bo?

Na bojišču.

Na bojišču je utihnilo grmenje topov, smrt je prenehala s svojo žetvijo. Le okrog Skadra še ni miru. Tamošnji turški poveljnik neče priznati premirja, čeprav so mu poslali v trdnjavo prepis zapisnika o sklenjenem premirju. On hoče imeti to obvestilo naravnost od svoje vlade, ne pa od kakega poslanika tuje države, Črnogorci in Srbi pa seve nečejo spustiti v mesto turškega častnika, ki ima baje od svoje vlade navodila za poveljnika trdnjave. — Odrin je obkoljen okrog in okrog, da bi niti miš ne ušla. Tudi pri Čataldži sede Bolgari in Turki vsak za svojimi okopi in čakajo, ali odidejo domov, ali v smrt. — Grki niso sklenili premirja ter s svojimi ladjami pazijo na Turke, da ne morejo iz Azije prevažati na evropska bojišča vojaštva in streljiva.

Mirovna pogajanja.

Premirje na bojišču je sklenjeno zato, da so se lahko začela mirovna pogajanja. Vsaka bojujočih se držav je poslala po tri zastopnike v London, kjer jim je dal angleški kralj Jurij V. na razpolago palačo Sanct James. Kako bodo iztekla pogajanja, sedaj seve še ni mogoče reči. Saj še neposredni udeleženci sami ne vedo, kaj in koliko dosežejo. Vsak ima od svoje države navodila, koliko naj zahteva in koliko da sme popustiti. Pač ravno tako, kot pri vsaki kupčiji. Najvažnejše za javnost je dejstvo, da se hoče s Turčijo pogajati Balkanska zveza kot celota. Ko se določijo dežele, ki jih Turki odstopijo, in vojna odškodnina, ki jo plačajo, si nato posamezne države Balkanske zveze med seboj razdele pribojene uspehe. Da stvar ne pojde gladko, je čisto jasno. Tudi krščanska Evropa bo gledala, da se krvoločnemu Turku ne bo prehuda godila. V Parizu se namreč baje zbere konferenca veleposlanikov velesil, ki bo pristigla in ostrigla to, kar so Balkanci s svojo krvjo od Turka odstrigali.

Turki bodo gledali pogajanja zavlačevati, da bi pripeljali čim več vojakov iz Azije. Zato pravi Balkanska zveza, da se ne bo dala voditi za nos. Če Turki kratko ne rečejo da ali ne, se pri Čataldži začne zopet mrtvaška pesem in Balkanci poskusijo udreti naravnost na Carigrad, brez ozira na evropske velesile.

Ali bomo imeli mi vojno?

Vidimo torej, da je položaj še vedno jako nestanovitno, in da lahko celo balkanske vojne še ne bo konec. Zato je pa nejasen tudi naš položaj. Pač skušajo doseči na vse kriplje, da bi ne prišlo do evropske vojne.

Ravno te dni je bila

obnovljena trozveza,

to je zveza med nami, Nemcem in Lahom, ki je naperjena proti zvezi med Angležem, Francozom in Rusom. To je deloma dobro znamenje, ker je naša država vsaj proti Lahom »varna«, vsaj — za enkrat. Evropsko ravnotežje je s tem nekaj izboljšano. Na drugi strani je pa poslabšano dejansko razmerje s Srbijo kot posamezno državo. Ta vojna napetost velja že toliko denarja, povzroča tako negotovost, da kriče vsi nemški in madžarski listi: čemu še dalj čakati, napadimo Srbijo in jo anektirajmo.

Spremembe v vojaštvu.

Te dni je nenadoma odstopil vojni minister Auffenberg in šef generalnega štaba Žemva. Ta dva baje nista bila dovolj zmožna, zato so jima izbrali naslednika, ki sta bolj odločna, primernejša za sedanje težke čase.

V splošnem torej lahko rečemo: trenutna napetost je nekoliko odnehala, da jo neposredno ne čutimo več tako hudo, kot prejšnji teden. Ni seve izključeno, da zopet ne izbruhne; kaj določnega povedati bi pa ne mogli niti najbolj odločilni činitelji, ker tu zadostuje nepričakovana malenkost, in ves položaj se mahoma izpremeni.

Stališče nas kmetov napram tem dogodkom smo že pojasnili: šele ko dobi v državi odločilnejši glas organizirano kme-

tijstvo, ki je pa svojem bistvu, vsled **znajaja svojega poklica** miroljubno, šele tedaj bodo tako ostri prepiri med narodi izključeni. Ker, kaj žene sedanjo Evropo v ta pekel, če hočemo vedeti končni vzrok: **konkurenca med angleškim in nemškim fabrikantom in trgovcem.** To torej, ker odločuje v Evropi stališče takih, ki hrepene po **neizmernih profitih, takih, ki se jim godi tem bolje, čim manj jih je.** Če bi odločevalo v Evropi stališče nas kmetov, nas **pridelovalce kruha, živeža, ki se nam godi tem bolje, čim bolj skup držimo;** potem bi ne bila Evropa en sam **jeklen, z zlatom podkovan, pa lačen tabor,** s pomočjo kmečke zastave bi se lahko evropski vladarji še danes združili gospodarsko v **politično samostojne združene evropske države.**

Tako bi se doseglo **mirnim potom** to, kar grade državniki kot je bil Crispi v Italiji in Bismarck v Nemčiji, **z mečem in krvjo.**

Zato kmetje: organizirajmo se! To bodi naše delo proti vojni, naše delo za svetovni mir!

Pozor volilci, duhovni ne smejo popisovati glasovnic!

Vsem volilcem po kmetih toplo priporočamo, da naj si dobro preberejo in dobro zapomnijo vsebino teh - le vrstic. Njih pomen je na kratko ta - le:

Duhovni ne smejo drugim volilcem popisovati glasovnic, sicer zagreše volilno sleparijo, torej kaznivo dejanje.

Tako je razsodilo **najvišje sodišče** za našo državo na Dunaju.

Stvar je bila ta - le:

Kaplan Feliks Fintek je bil pri okrožnem sodišču v Novem mestu obsojen zaradi **volilne sleparije na pet dni zopora, oziroma 50 K globe.** Kaplan Fintek je bil po naročilu svojega župnika poklical mnogo volilcev k sebi in jim **izpolnil glasovnice za občinsko volitev.** Prvo sodišče je reklo, da je kaplan že s tem **oviral svobodno volitev,** čeprav so bili **volilci zadovoljni,** da jim je izpolnil glasovnice. Sicer pa sta se oglasila dva volilca, ki s tem postopanjem kaplana nista bila zadovoljna in nista hotela glasovati s klerikalci. Proti razsodbi novomeškega sodišča je obsojeni kaplan Fintek vložil ničnostno pritožbo, v kateri je trdil sledeče: »Župnik je s prižnice oznanil, da naj vsak, kdor mu zaupa, prinese glasovnico h kaplanu, da mu jo izpolni. Na ta poziv je prišlo mnogo volilcev, ki so v svojem imenu in v imenu takih, ki so bili po poljskih delih zadržani, prosili, naj jim kaplan glasovnice izpolni. Kaplan je torej samo izpolnil željo volilcev, zakaj tisti, ki s tem niso bili zadovoljni, itak niso prišli.«

Tako se je pral kaplan Fintek, toda pomagalo mu to ni nič. Najvišje sodišče je kaplanovo **ničnostno pritožbo odbilo in je potrdilo obsodbo,** katero je izreklo novo-

meško okrožno sodišče. Utemeljuje razsodbo, pravi najvišje sodišče, **da je kaplan že s tem, da je glasovnice popisoval, oviral svobodo volilcev,** kajti volilcem mora biti na prosto voljo dano, da volijo kakor hočejo. Kaplan pa jim je to **otežkočil** s popisovanjem glasovnic, zakaj vsled njegovega postopanja je bilo volilcem **le s težavo mogoče voliti drugače, iti bi morali namreč na občinski urad, prositi za nove glasovnice itd.** — to je pa že oteževanje volilne pravice in **po zakonu kaznivo.**

Ta razsodba najvišjega sodišča je veljavnega pomena za naše politične razmere po deželi. Razumelo se je kar samo ob sebi, da so se duhovni pred volitvami razlezli po najbolj oddaljenih vaseh in popisovali glasovnice. Na dan volitev se je pa postavil vsak na en dohod k volišču in dopolnil svoje delo. To je pa **kaznivo,** kot vidimo, in kaplan Fintek bo moral za to delo plačati **50 kronic.** Za enkrat bo imel politične navdušenosti dovolj. Priporočamo torej pri vsakih volitvah volilcem, naj naznanijo **vsakega duhovna, ki bo popisoval glasovnice, oblastem.** Bomo že tudi nje naučili redu. V omenjeni razsodbi **najvišjega sodišča** imamo dokaz, da tudi **duhovnom ni več vse dovoljeno, da tudi za duhovne še veljajo od presvetlega cesarja potrjene postave.**

Kdor bi pa sam ne vedel, kako se taka tožba naredi, naj pa celo zadevo sporoči na naslov: **Kmečka pisarna, Ljubljana, Volfova ulica 10.,** kjer dobi brezplačna navodila. Take reči moramo **porabiti.** Klerikalci neklerikalcu **ne odpuste nič,** in mislijo, da smejo že prav vse, kar se jim zljubi. Duhovščina pa še posebno. Zato naj velja za vsake volitve geslo: **vsakega duhovna za vsako volilno sleparijo brez pardona pred sodišče!** Ne mogoče izškodljivosti. To ne! Ampak zato, ker čim več duhovnov bo radi volilnih **sleparij** obsojenih, tem bolj se bodo ljudem oči odpirale, da ne bodo imeli vsake besede **volilnega sleparja za sveto.** Tem prej tudi prisilimo škofa, **da požene duhovščino nazaj v cerkev, kamor spada,** da vzame v roke zopet brevrije in monstrance — prašiče, krave, bike, šporkase pa prepusti ljudem, ki so zato, in ki se na to — razumejo.

Posvečenih bikorejcev, volilnih agitatorjev in posvečenih maslarjev imamo počasih že dovolj. Hočemo počasi dobiti zopet — duhovnike.

Razgled po svetu

Državni zbor.

Vladne predloge o vojnih služnostih še vedno niso rešene. Radi njih je izbruhnila opozicija, ki je pa vladi očitvidno všeč, ker grozi, da pošlje poslance domov in bo vladala **brez ljudskih zastopnikov,** na svo-

jo pest. Vendar se je splošnega odpora proti vojnim služnostim po državi tako ustrašila, da predloge še vedno ni vsilila kot zakon. — Pač pa je zbornica že sprejela zakon o **podporah rodbinam vpoklicanih rezervistov.** V proračunskem odseku je bil sprejet predlog, naj se ustanovi v **Trstu laško vseučilišče.** Kot znano, so deželni zaklad za **slovensko vseučilišče** v znesku 750.000 K pobasali klerikalci za svoje falirane zadruga s tem, da so ga jim dali **brezobrestno** na posodo. S tem smo kranjski davkoplačevalci oškodovani samo na obrestih **vsako leto za 35.000 kron,** tudi če bi klerikalci teh tričetrt milijona deželi kdaj vrnili. Lahi bodo imeli svojo univerzo, mi pa moramo biti zadovoljni z »odlikovanimi« biki, kozli, prasci itd. na katoliški podlagi.

Ruski prestolonaslednik.

Poročali smo že, da je ruski carjevič bolan. Ker je sploh slaboten, so imeli določena za prestolonaslednika velikega kneza Mihaela Aleksandroviča. Ker se je pa ta odpovedal prestolonasledstvu in neče postati kdaj car, so določili za prestolonaslednika velikega kneza Dimitrija Pavloviča, ki ima za ženo najstarejšo carjevičevo sestro.

Bivši republikanski predsednik vseučiliški profesor.

Prejšnji predsednik severoameriške republike, Taft, postane vseučiliški profesor v Jale. Novi predsednik Zedinjenih držav je tudi na glasu kot učenjak. Tako je drugod po svetu. Pri nas pa človek mora biti baron skoraj že, če hoče postati vratar v državni službi. Kdor ni baron, sploh nima nobene bodočnosti. Zato so pa tudi vse naše razmere temu primerne.

Slovenija

s **1000 kron za slovenske šole.** V Ljubljani je umrl pretečeni teden gospod Valentin **Krisper,** oče odvetnika gosp. dr. V. Krisperja, ki je zapustil za Ciril-Metodovo družbo **1000 kron.**

s **Narodno - napredni poslanec umrl.** V Ljubljani je zadela kap narodno - naprednega poslanca dr. Janka **Vilfana,** ko je prišel doli po opravkih. Pokojnik je bil vedno odločen naprednjak in je zastopal v deželnem zboru gorenjska mesta.

s **Karta Balkana** se dobi, če se pošlje 1 K 40 vin. na naslov: Založnik J. Otto, Praga II. — Imena krajev so slovanska, turška v oklepajih. Zemljevid bo dobro služil, ko začno prihajati poročila, kaj so Turki morali odstopiti.

s **Kolinska kavna primes** se je zaradi svoje izvrstne kakovosti vdomačila in priljubila pri vseh slovenskih gospodinjah. Ker je tudi pristno domače blago in podpira Kolinska tovarna v Ljubljani vsa naša važnejša narodna in kulturna podjetja,

posebno našo prekoristno »Družbo sv. Cirila in Metoda«, zato je dolžnost vsake slovenske gospodinje, da kupuje samo Kolinsko kavno primes. Pazite pri nakupovanju na varstveno znamko »Sokol«, ker je le s to izvrstna in pristno domača Kolinska kavna primes, in se vam ni bati, da bi dobili kako manjvredno blago.

o Ljubljanska okolica o

lj Št. Vid nad Ljubljano. V nedeljo se prične pri nas misijon. Čudno se nam je zdilo, da napravlja Zabret misijon sedaj, ko so volitve že minule. A sedaj nam je neki najzvestejši Zabret-Klanfarjev volilec za frakelj »zelenega« izdal skrivnost, da bo sedanji misijon izključno le za klerikalce. Zabret namreč hoče delati pokoro radi tega, ker se je pustil slikati v objemu nežnega spola. Klanfar se hoče pokoriti za sladkosti, ki so bile storjene za Kraljičevim kozolcem, čuki se »grimajo« zaradi tatvine, Kozlar za oni gasilski denar, s katerim je tako »čudno« postopal i. t. d. No, v tem oziru so klerikalci misijona res potrebni, a da bi se poboljšali, o tem pa zelo dvomimo, kajti zamorec ostane zamorec, naj si ga ribaš z žajfo, s krtačo ali pa z misijonom.

Belokranjske novice

bk Iz Bele Krajine. Da se hitreje razglasi prva železniška slovesnost na Beli Krajini, ki je res lepo izpadla, zato me veseli o tem poročati tudi drugim, da so potolaženi o belokranjski železnici. Naj omenim prav na kratko to slovesnost v Semiču in na Prelogih, in zato prosim cenjene bralce mojega dopisa, ki so bili sami navzoči, naj oprostijo, da mi je nemogoče popisati natančno vso slovesnost, ker je res preobširna. V sredo, dne 4. grudna, je napočil zelo lep in prijazen dan, ki se ga nismo nadejali, lepa zarja in kar naenkrat se zasliši godba. Vse strmi in pričakuje, kaj bo, kaj bo. In kakor toča v nepričakovanju se naenkrat vidi neznana moč in slava železničarjev. In kar naenkrat se vidi lepa zastava, in za njo na stotine delavcev. Imenitna godba, vse se trese, vse se raduje, moja duša še ne ve, ka je to, kaj vse to pomeni. In hitro se izve, da je dan sv. Barbare najslovesnejši za železničarje in da se bo blagoslovila nova zastava in bo slovesno se maševalo zunaj na prostem na Prelogih in bo sveto mašo bral preč gosp. prošt iz Novega mesta, da bo to res nekaj izvanrednega. Vršilo se je nekako tako-le: Okrog 9. ure se je začela in zbrala velika množina delavcev, več sto, ki so šli v najlepšem redu — naprej zastavonoša, za njim je krasno delovala metliška mestna godba in za njo več sto delavcev od predora v Semiču v farno cerkev v Semič, da se je slovesno blagoslovila prelepa zastava v cerkvi, ki

bo ostala v semiški cerkvi za spomin. Iz cerkve je šel veliki sprevod delavcev, uradnikov in višje gospode pred delavci na Preloge. Med potjo se je seveda res lepo igralo, pelo itd. Ko se je na Prelogih zvedela novica, da že gredo, se je začelo tako streljati, da si mislil, da ne boš več mogel prenašati tega pretresa in grmenja. Ljudi, ki so prišli gledat, je bilo več nego tisoč. Vse polno po bregovih in dolini. Zares lepa slovesnost. Začela se je sv. maša, katero je slovesno opravil preč. gosp. prošt iz Novega mesta. Bilo je zares nekaj izvanrednega to na Prelogih. Pri maši je bilo vse železniško poveljništvo in uradništvo. Število vseh delavcev se ne ve prav natančno, dognano je pa, da jih je bilo nad tisoč, in gledalcev pa nič manj. Videl sem celo moža sivih las, domačina, ki si je prinesel sedež sabo, da bi mogel kaj videti. Pri maši je krasno pel semiški cerkveni zbor; bil je tudi krasno narejen in umetno sestavljen altar. To imenitno slovesnost je fotografiral tudi naš fotograf Sterinar iz Semiča, naredilo se je več tisoč razglednic vsake vrste in jih pošilja g. Sterinar iz Semiča na ogled brezplačno. Po sv. maši se je na prav lep način v gostilni Majer obedovalo in pred nočjo se je slovesni sprevod z zastavo vrnil. V gostilni gosp. Bukovca je bila veselica in to na jako lep in miren način, da si človek ne bi mogel misliti kaj takega. In kakor povsod, ni otrok tudi tu manjkalo. Če ravno ni bilo komedijantarjev z medvedi, da bi otroke nabrali, vseeno se še ni videlo na noben pustni torek in na nobeni komediji toliko gledalcev kakor ta dan. Menda so bili železniški delavci posebno magnetični, da so toliko gledalcev nase potegnili do pozne noči, ko so veselo peli pesmi. Pa kaj hočemo, sāj doslej je prišla k nam samo kaka komedija, take slavnosti pa še niso videli naši kraji.

o Dolenjske novice o

d Telovadno društvo »Sokol« v Račah pri Zidanem mostu priredi letošnjo zimo dve lepi veselici. Prva bo na Silvestrov večer v društveni dvorani (hotel Gmainer). Na sporedu je poleg prostih vaj ljubljanskih, ki jih bodo proizvajali člani in članice, tudi godba in ples. Začetek ob 8. zvečer, vstopnina 40 vin. Opozarjamo tudi na tretjo maškerado radeškega »Sokola«, ki se bo vršila 11. januarja 1913 v društveni dvorani.

d Št. Janž. Hm, ja! Čudno se zdi, da tako zgolj klerikalci zahajajo v Repovževu gostilno — hm, ja — pa jako malo naprednjaki. Gospod župnik tudi obiskujejo to gostilno, če tudi se je dosedaj govorilo, da je napredna. — Hm, ja! Nekaj pa le mora biti tu vmes...? Hm, ja! Govorjenje Repovževe obitelji je še nekako — hm, ja — napredno, ampak dejanje, to stoji pa drugač: Pepček prodaja vžigalice »Obmejnim Slovencem«, Tonček pravi, da ne-

mara biti zato pri nobenem naprednem društvu, ker se mu baje zde Šentjanci hinavski — hm, ja —; kaj pa če je Tonček sam tak? — Oče se prav radi o politiki prepirajo z župnikom, če kak naprednjak sliši, drugače je pa — hm, ja — seveda drugače. Kadar oče malo bolj kozarec pogledajo — hm, ja — takrat so prokleti vsi klerikalci, vsi farji, sploh vse, kar je klerikalnega, seveda, če je kak naprednjak, da sliši, pa kolikokrat se tudi ob taki priliki sliši mejduš, mejduš. Kadar se misli nastopiti proti kakemu klerikalnemu župnikovemu načrtu — hm, ja — takrat pravijo oče: jaz sem sosed, ne morem, le drugi dajte, ja mejduš, far mi lahko kaj škoduje, ker sem sosed, ja mejduš, sosed... Ko so bile občinske volitve, ni nobeden volil — hm, ja — menda že zato ne, da se ni morebiti kakšna črna »farba« pokazala. Župnik si večkrat izposodi, kako orodje, pa od koga si ga izposodi? — hm, ja — od Repovževih, ker je »sosed«. Iz vseh teh in enakih prizorov, je sklepati vse kaj drugega kot pa naprednjaštvo; pa menda ne, da bi bila Repovževa obitelj taka — hm, ja — kot tista žival, ki spredaj liže, zadej praska...? Bodemo že še videli.

— hm, ja —

d Iz Št. Jerneja. Ker sem bil dosedaj blizu balkanske vojske, nisem mogel do sedaj vseh novic popisati. Ker sem pa ravno iz te občine doma, me peče vest, da ne bi tudi jaz nekaj opisal to zalo in veselo dolino šentjernejsko. Pred petdesetimi leti smo imeli župana, pol ure daleč izven Št. Jerneja. Bila je tisto leto pri nas lakota in delili so se raznovrstni pridelki. In letos imamo župana eno uro daleč, pa zopet nam taka preti. Torej obhaja šentjernejska občina 50letnico. In to je krivih samo nekaj faranov in duhovna posoda. To se nam pa nič čudnega ne zdi. Občina ima sedaj 30% doklad, kar jih je bilo pred enim dobrim letom samo 18%, in še čez te je gosp. Razbu zabavljaj. Kakor se mi pa zdi, da bode še večja doklada, če se bode delalo tako naprej. Saj ni čudno, da je bila pred kratkim občinska kasa zarubljena. V neki št. »Dolenj. Novic« stoji dopis, katera dva moža sta bila odlikovana in sprejeta za častna občana. Vprašam ju pa, kaj sta storila koristnega ta dva moža za našo občino? Zakaj pa ne bi odlikovali moža, ki so služili po dvajset let in še več kot dobri in pošteni možje pri naši občini? Teh dveh mož, ko sta pa sedaj odlikovana, pa že dolgo časa pri odboru ni. Pisalo se je tudi v »Dolenj. Novicah«, čast taki občini, slava jim itd. Torej ti, ki si bil odlikovan, Bog te živi, jaz te ne bom! Živijo Hruškovc. Saj diplome je plačal tako ubogi kmet in nihče drugi! Torej, kmet, stopi na noge in v boj za svoje koristi. Imamo moža, ki so napravili kaj koristnega, seveda, te bi najrajše utopili v žlici vode ali jih pa porinili v jamo živega apna. Imam pa sedaj še malo časa,

k maši tako ne grem, ker je sedaj tiha, jaz poslušam pa najraje orglje, torej še enkrat pero v roke. Od občine malo prenehaj za enkrat, pa se naj še za drugokrat kaj prihrani, saj imam še gradiva dovolj. Pri nas v Stari vasi je bila letos tudi čukarska veselica in sicer s telovadbo. Kaj takega res nisem še nikoli videl, pa saj vem, da tudi drugi občani ne. To se mi pa vseeno čudno zdi, da ni bilo celo z velike vasi Dunaja ali Berolina nobenega sem k veselici tudi pošpegat, da bi se kaj izobrazili v telovadbi. Še naš gosp. Škof in Čampa sta si ogledala to krasno telovadbo in filharmonijo. Tudi tamali od Šterne je prišel pokukat, kje se ga bo dobilo kakšen lunk. Udeležilo se je tudi par spodrsel v kavalirstvu z gosp. Hruškovcem. Veselica se je vršila tudi z dobitki, in sicer s takimi, ki jih je 15 za 15 grošev. No, sedaj smo še ob godbo. Splavala je po vodi proti Dalmaciji in šla ljudem oznanjevat slavo šentjernejske čukarske Filharmonije. Torej za danes naj zadostuje, imam pa še veliko zalih, nabranih na patrnostru, da jih bo imela cela Dolenjska dosti brati celo zimo. Svetujem vam pa, dragi farani, da naročate za naprej kolikor mogoče ta priljubljeni list »Slovenski Dom«.

d Potnik zopet v Tržišču. Vsem vam, dragi bralci, se bode čudno zdelo, da sem jo prikresal zopet nazaj v Tržišče. Ni drugače! Ker sem videl v tistem kleferalnem »Domoljubu«, da je potepuh iz Mirnske doline napadel mene in me obdolžil, da sem v notici iz Tržišča napadal naprednjake, zato sem naredil kar »kertajh« in jo mahnil od Krmelja nazaj proti Tržišču. Kaj mislite, zakaj neki sem to naredil? — Le poslušajte in uvideli bode. Ti butci kleferalni torej hočejo obrniti vse na naprednjake. Človek obrača, Bog pa obrne, to je že star pregovor, kaj ne? Tukaj bo pa malo drugače, namreč da kleferalci obračujejo, jaz jim bom pa obrnil, tako, da bodo dovolj jasno spoznali, da jaz nisem res tak razkolnik, da bi pljuval sam v skledo in napadal naprednjake. — Tisto revše (ki mi je dobro znano), naj si najprvo zapomni enkrat za vselej, da bo drugič bolje, če gre »kramljat« tja k tistemu svojemu Miceljškemu, kakor pa potovat po Mirnski dolini, ker sicer, če ga dobim tam kje u »gaužnem hrib« ali pa v »bistriški puščavi«, mu vse glide prav po angleškem sistemu preštejem in poravnam, da bo pomnil in vedel celo svoje življenje, kdaj je hotel oblatiti z lažjo »Domovega potnika«. Vse vas pa, dragi čitatelji »Slovenskega Doma«, prosim potrpljenja do prihodnje številke »Slov. Doma«, v kateri vam hočem pokazati vso zarjo tržiških klerikalcev. Zasiuriram pa vam že v naprej, da kihalo se bode vsem klerikalcem cele »traješke fare« tri dni in po teh treh dneh jih bode pa še nadalje tri dni... Nasvidenje torej!

d Iz Kostanjevice. Občinska cesta od Kostanjevice do Oštrca je v takem stanju,

da ni mogoče voziti po njej. Vsak dan je kaka nesreča. Če se konji ne poškodujejo, se pa polomijo vozovi. Pred volitvami je bilo danih mnogo obljub zaradi te ceste. Zato so tudi hribovci volili za »Slovensko Ljud. Stranko«. Dr. Lampe je veliko čeval o tem, koliko bo kostanjeviška občina s Kržišnikom pridobila. A zdaj je cesta vsak dan slabša in tudi za sodnijo se nihče ne briga. Pravijo, da dela notar Hafner pri klerikalnih poslancih na to, da bi se sodnija Kostanjevičanom vzela in se premestila v Št. Jernej. Pri vsej maščevalnosti notarja Hafnerja je to prav mogoče. In Kržišnik je bil Hafnerjev kandidat za župana, dasiravno ga še gosp. župnik ni hotel voliti. In še danes je Hafner Kržišnikov svetovalec, ki dela v Ljubljani proti Kostanjevici. Zaradi ceste in trpinčenja živali na njej naj bi vendar krško glavarstvo kaj ukrenilo. Zaradi sodišča je pa zadnji čas, da spomnijo meščani župana, na njegovo dolžnost, saj so preje nekateri vedno sitnari pri Bučarju, ki je za sodnijo vse potrebno ukrenil, spravil na noge poslance in posredoval pri političnih in sodnih oblasteh. Pa kaj hočete? Saj je zdaj vse v redu, ko oskrbujejo našo občino klerikalci.

d Na Vidmu ob Savi je preminul obče priljubljeni gosp. A. Švigel, gostilničar in mesar. Bil je član in pri stanovitvi požarne brambe na Vidmu. Njegovega pogreba se je udeležilo mnogo društev požarnih bramb. Pri sprevedu v vrstah so korakali požarni brambovci, seveda pod slovenskim poveljstvom. Pogreba so se tudi udeležile požarne brambe obsavske pod nemškim poveljstvom. Ali se ti ljudje toliko ločijo od drugih požarnih bramb, da se ne priklopijo k vrstam slovenskih poveljstev, temveč korakajo daleč naprej, pomešani med civilisti, brez njihovega »abtaht«. Ali ni to žalostno, kar je Sava široka, pa so ljudje toliko drugačni? Ker so prostovoljno pri enem društvu zraven, ne vem, ali se sramujejo svojega materinega jezika ali kaj, da si pustijo od tujega jezika poveljevati. — Toliko za enkrat.

d Iz Prečine. III. list Savla brezverca do Štefana, hlapca božjega v Prečini pri Luknji. Pozdravljen ljubi Štefan! Mir tvoji duši, kakor je pri moji duši! Vem, da že nestrpnost pričakuješ mojega III. lista, ker si radoveden, katere nadaljne dokaze ti še ponudim za svojo trditev, da je greh, ako se ti ali sploh kdo izmed vas imenuješ Kristusovega namestnika. Rad bi ti bil lakoto in žejo tvoje radovednosti že nasitil in napojil, ampak vsaj veš sam po sebi, vsem en sam človek tudi ne more kar tako vstreti. Da ne bo tvoj tovariš Tone mislil, da sem nanj jezen, ker me ni povabil na kosilo, ko smo volili novi občinski odbor in novega župana, sem zadnjič namesto tebi, njemu poslal list, katerega je Tone gotovo tudi tebi dal prebrati in kar bi me še bolj veselilo, tudi resno — pre-

mišljevali. Rad bi tam nadaljeval, ker sva pri drugem listu končala. Ali med tem časom, kakor sam dobro veš, je nastopil resni adventni čas, to je čas za najresnejše premišljevanje o presveti skrivnosti božjega včlovečenja Gospoda in Odrešenika, torej tistega, čigar presveto ime nosijo vsi, ki se po pravici ali tudi le zaradi lepšega imenujejo kristjani. Kaj ne, ljubi moj Štefan, zate in sploh za vse, ki se imenujete njegove namestnike, je v tem času nastopila sveta dolžnost, da svojim vernikom razložite in pojasnite pomen tega resnega časa kot spomin na največji dogodek ne samo kristjanov, ampak — to priznajo tudi vsi drugoverci in večinoma tudi resnejši brezverci, da je ta dogodek največji dogodek v zgodovini človeštva. Ker vem, da gotovo dobro poznaš vse one vzhodne vere starih narodov, živečih pred Kristusom, smatram kot samo ob sebi umevno, da tudi dobro veš, da so poznale tudi že one starejše vere krščanski veri podobna božja včlovečenja. In vendar ni imelo niti eno tolikih božjih včlovečenj pred Kristusom tako velikanskega vpliva na razvoj človeštva in na svetovno zgodovino, kakor ravno božje včlovečenje, ki ga označuje krščanska vera kot prvo temeljno sveto resnico ali dogmo. Morda me vprašaš, čemu ti to pripovedujem. Vidiš, ljubi moj Štefan, jaz te hočem s tem le opozoriti na velikansko važnost tega adventnega časa, na **tvojo presveto dolžnost**, da se potrujiš svojim vernikom sedanjemu času **primerno** pokazati pravo pot k premišljevanju tega največjega svetovnega dogodka v dobi po Kristusovem rojstvu. Le predobro vem, da je tu tvoja naloga zelo težavna. Ali če nočeš biti v tvoji fari le samo po imenu pastir samih **le po imenu krščanskih ovčic**; če nočeš, da se bodo ljudje le iz navade skozi adventni čas veselili tega največjega praznika, le samo za to, ker se o Božiču bolje je in pije, na sv. Štefana praznik torej, na tvoj god pa prične s prvim plesom, ki je po cerkveni zapovedi še prepovedan; če hočeš, da bodo naši farani vendar enkrat že vedeli, zakaj je krščanska cerkev postavila Kristusovo rojstvo, ki kakor ti mora biti iz zgodovine znano, ne pade niti na ta mesec, niti na dan, ki ga imenujemo Božič, vendar le postavila v ta čas in ga zamenjala s starim paganskim praznikom; če nočeš, da bodo ljudje nasprotja v evangelistih, ki opisujejo ta veliki praznik, **vsak po svoje** tolmačili in pri tem zašli na napačna pota, tedaj, o ljubi moj Štefan, ti resno svetujem, daj se dobro pripraviti na svojo nalogo, na adventne pridige. Ti imaš pred seboj večinoma mladi svet, ki želi temeljitega pouka in ki je, če se hoče naša fara iznebiti raznih praznoverij, takega pouka o takem znamenitem dogodku tudi potrebna. Da pa boš mogel to svojo nalogo lažje rešiti, ti hočem v naslednjih listih kolikor je v moji skromni moči, iti na roko. Amen.

d **Iz Prečine.** Slab odgovor, še slabši izgovor, gosp. Tone, ste poslali »Domoljubu« na pridigo v »Slov. Domu«. Ne vemo sicer, kdo vam je tako pridigo napravil, ampak to pa vemo, da take pridige še nismo slišali v naši fari. Kakor je sv. duh našim faranom prilil več ali manj olja v glavo, tako so se zadržali nasproti tej pridigi: eni so se pri vsakem stavku križali, eni so dejali, da take pridige še naš Tone sam ne zna pogruntati, večinoma pa so se držali za trebuh, ker so se bali, da jim počí od samega — smeha. In kar je bilo največji čudež: »**Domoljubovi**« **bralci so se kar trgali za tisto številko »Slovenskega Doma**«. List je romal od hiše do hiše, iz vasi v vas, iz rok v roke. Ni čudno potem, da je vse to prišlo na kosmata ušesa gospoda Toneta, »božjega hlapca v Prečini pri Luknji«. In še manj je čudno, da se je gospod Tone strašno jezil. Sam »Domoljub« ga je rešil, da ni počil od same jeze. V svojem dopisu v »Domoljubu« se Tone sicer dela, kakor da bi ga tista pridiga ne bila nič požgečkala na delu telesa, kjer je tudi Tone najbolj občutljiv. V svojem dopisu nekako namiguje, da bi mu bilo hujše, če bi ga bil kak bik pobodel, kakor če ga dajejo po »Slov. Domu«. Takih misli, pravi Tone, da je tudi eden njegovih »katoliških« mož. Pa ne da bi bili to tisti očka Berus iz Dalnjega vrha, ki so se tako repenčili, da je »Slov. Dom« povedal, kako očka Berus znajo špoštljivo pozdraviti svojega poslanca Jarca? Če je temu tako, potem sta fajmošter Tone in očka Berus močno enaka — namreč kar se tiče bika. Tone tudi trdi, da mu za časnikarske marnje ni prav nič mar; on se s takimi rečmi »ne peča« in tako naj bi se tudi njegove ovčice in kozlički ne pečali s takimi stvarmi. Kar se tiče prvega, moramo reči, da se je Tone to pot skregal z resnico. Kajti kdo je že pozabil, koliko je Tone svojčas pisaril v »Dol. Novice«, ko se je šlo za beračenje za novo cerkev. Vsaj je skoro cele »Novice« popisal, kako je znal kot čifut beračiti in ljudi nadlegovati. In zdaj mu je časnikarsko črnilo kar naenkrat tako zoprno postalo? Seveda, če človek dobi také pridige, kakor jo je zadnjič naš Tone dobil, potem že verjamemo, da mu časnikarsko črnilo smrdi. Kako pa je bilo Tone, takrat, ko vas je »Slov. Narod« prijemal za ušesa, ko ste hodili po desetkrat na dan obhajati po fari, koder je razsajala milijarija? Še veste, kako ste se razkoračili v »Slovincu«, koliko črnila ste izlili po predalih tega lista in le s hudobnim namenom, da bi z vašim krščanskim črnilom očrnili in oblatili tistega, katerega ste obdolžili, da je takrat o vaši brihtnosti poročal v »Slov. Narod«? Še veste, da ste s svojim črnilom in jezikom toliko časa okrog črnili in mazali, da se je vaš tedanji pokorni sluga, župan Vintar vdal vašemu pritisku ter ostal tedanjemu občinskemu tajniku do danes dolžan na krvavo zasluženi plači? In tako bi vas še na marsikaj

spomnili, pa vse naenkrat bi bilo škoda. »Domoljub« se vam naj zahvali, da odvrčate njegove naročnike od njega, češ, kaj bi nek' stikali po novicah, ali pa če je kaj novega iz Prečine. Zato vam bo »Slov. Dom« prav hvaležen. Kajti »Domoljubovi« naročniki morajo zdaj čitati »Slov. Dom«, če se za enkrat tudi nanj še ne naroče, je že to veliko, da ga sploh berejo in zvedo, kakšen Kristusov namestnik je naš gospod Tone. Tone, veste kaj, še eno vam moram prav kot prijatelj povedati. Pustite tistega »Kačjega lovca« lepo pri miru. Sem namreč slišal praviti, da ta človek ne piše s črnilom, ampak kar s kačjim strupom. Pomislite tudi, kaj bi vaša dobro rejena kuharica počela, če vam lepega dne tisti kačji lovec pošlje zaboj živih modrasov v farovž! Jej! Jojmine! Nikar! In ljubi naš Tone, tudi tisti »liberalni graben« pustite lepo pri miru. Kadar vas obdajajo **škušnjave** na ta »liberalni graben«, vselej vam naj stopi pred oči, kako ste vi kot Kristusov namestnik hodili **beračiti tudi v ta »liberalni graben**«. Glejte, da se kdo ne znajde in da bo začel primerjati, koliko je vredna vera liberalcev iz tega »grabna« nasproti veri in poštenju tistih možicelnov, katere vi imenujete katoliške može. Tone, nikar klicati duhov, da vas ne postane pred njimi — strahl!

d **Iz novomeške okolice.** N a d l e ž n i b e r a č i. Zadnji čas se okoli nas klata cela vrsta beračev: hodijo beračiti za razne podružnične cerkve, drugi za pogorelce v Trebči vasi in tretji so pri belokranjski železnici baje odpuščeni delavci. Najbolj nadležni so berači za cerkve. In pa predrzni so zraven. Če jih zavrneš, češ, kaj sv. Valentin na Potovem vrhu potrebuje žita, **saj on je v nebesih**, ti zabrusijo v obraz: mi Potovčani smo bolj bogati kot ste vi prekl.... lačenbergarji. Taki bahači torej prosijo vbogajme za cerkve, katerih mi sploh ne poznamo. Mi imamo že svojih cerkev dovolj za oskrbovati! Soseska, ki hoče imeti svojo cerkev, naj ima skrb, da jo tudi vzdržuje. Ali ni sramota za take oddaljene vasi, kjer so dobre kmetije, kjer en kmet več pridelal kot vsi Kandijanci skupaj, pa hodijo beračiti za sv. Valentina. Kaj nam mar sv. Valentin na Potovem vrhu. Ti cerkveni berači tudi **nimajo dovoljenja ne od cerkve, ne od strani oblasti**. Pa tudi če bi ga imeli, bi bil res mrten greh, če bi se podpiralo **neznane cerkve, ko imamo še od svojih preveč**. Nobeden nič dati, če pride tak cerkveni berač v hišo, pa bo kmalu konec tega beračenja. — Drugi prosilci **iz Trebče vasi so res potrebni podpore**. Ampak prišlo se je na sled, da pod imenom pogorelcev iz Trebče vasi prosijo okrog **tudi taki, ki morda še ne vedo kje je Trebča vas, ali pa, ki tam niso imeli nobene hiše**, torej jim tudi nič pogoreti ni moglo. En tak prosjak je neki znani **živinski mešetar**, ki nima prav nobene strehe v Trebče vasi, pa hodi okrog in z opisom, koliko mu je

zgorelo, vzbuja usmiljenje nevednih ljudi. Ko ga je neka gospa v Kandiji spoznala in ga vprašala, **če ima oblastveno dovoljenje**, je rekel, »o ja, ga imam!« Na ukaz, naj ga pokaže, je začel stikati po žepih in pokazavši raztrgan žep, je dejal, da ga je izgubil. Ko mu je nato rekla, da ga pozna in da on v Trebči vasi nima nobene hiše, se je jezno obrnil in zaklel: »v r... me piši, prekl... baba!« Torej bodite previdni! **Res potrebni zaslužijo podporo, a zahtevajte od njih dovoljenje od oblasti**. Vsak pravi prosilec **mora imeti tako dovoljenje**. — Tretja nadloga v tem času so, kakor rečeno, tuji delavci, ki pravijo, da so pri železnici odpuščeni. Tudi tukaj je treba previdnosti. Naj bi železniško podjetje take delavce za kako lažje opravilo vzelo v delo, da si vsaj nekaj zaslužijo. Sicer se je pa vsak pošten delavec že preje preskrbel, kaj bo čez zimo, in večina tistih, ki zdaj nadlegujejo siromašno našo okolico, so delomržneži in **žganjarji**. **Imejmo usmiljenje le s tem, kdor ga je res vreden!**

o Gorenjske novice o

g **Vače.** Naš Majdič se hudo grima, ker ne more iztakniti dopisnika »Slovenskega Doma«. Silno je togoten, ker smo povedali, da mu je basist vrata pokazal, ko je od sladkega vinca ginjen za pudelnom zaspal. Za to imamo priče. Dne 27. novembra in 4. decembra letos se je v Litiji tako dobro imel, da je moral čez noč doli ostati in je jutraj kolovratil domov. To mu vsi klerikalci zamerijo, ker si vsak dan privošči toliko pijače, drugim pa samo abstinenco. Čuki Majdiča ne marajo, ker ga tista dunajska mama komandirajo, kakor psička na vrvi. Kakor dunajska mama zagodejo, tako mora plesati vsaka marinarica, ker drugače bi jo moral Majdič v dno pekla ferdamati. Ta ženska je Majdiča menda nahujskala na spoštovano Ježovo hišo in tudi na druge. Ko je Majdič k nam prišel, je bil miren, toda kmalu so mu zrasli rožički, na katere je hotel nabosti vsakogar, ki ni bil po volji dunajski mami. Majdič se bo še prepričal, da so naprednjaki boljši kristjani, kakor klerikalci, katere tudi njegova posojilnica ne bo izpreobrnila.

g **Iz Stare Loke.** Pa naj vam sporočim, kako se imamo pod klerikalno vlado v Stari Loki. Župan je gipsov mož, županuje nam dekan Mrak in Jelovčanka. Pa kako s kmetom delajo. Sedaj bo lov na dražbi, a dekan **ga ne da na dražbo**. Po lovu se loškemu notarju Lenčetu silno sline cedijo; kako so se že pri seji spopadli z drugimi možmi! (Če bi se skušalo oddati lov pod roko, brez javne dražbe, ali celo »mazalo«, naj se prizadeti kmetje obrnejo na naslov »Kmečka pisarna v Ljubljani«, Volfova ulica št. 10/I., ki da v tej zadevi brezplačno potrebne nasvete. Ured.) — **Dekan** je tak, kot neka plašarska pesem pred 50. leti poje:

»Far v senci ležim,
pa za kmeta trpim.«

A kako z gozdom dela! Ko bo vse posekal in prodal iz farovških gozdov, bo pa oznanil: dajte, kmetje, drva! Tako je klerikalno gospodarstvo. Ljudje so nezadovoljni in se kregajo, ker ne pomaga nič. Ker far je far, sam zase in za svojo malho, **če ne pa pekel do kraja odpre**. Klerikalec dobi podporo, če le pomiga. Mi, ki pljunkov ne ližemo po farovžu in smo samostojni kmetje, pa plačujemo. Dekan je za moža v celi fari, vse se ga boji, njegova mora veljati, če ne, boste vsi pogubljeni, seveda. Časih je bil hudič za tiste, ki so se pregrešili zoper **Kristusove nauke**, dandanes je pa samo še za policaja po klerikalnih občinalih. Župan je zraven le slepo orodje v farovških rokah. Možje, vse nam bodo zagospodarili. Lahko razmetavajo, saj ne svoje, saj **naše**. Ampak, kaj godrnjamo, vzemimo se skup in osnujmo **kmečko organizacijo**. Za klerikalno S. L. S. sedaj tudi v naši občini vidimo po njenih dejanjih, da je to le farovška stranka. Mi pa naredimo kmečko stranko! Prej ne bo miru in reda. — To vam kliče v opomin in premišljevanje **neodvisen kmet**.

g **Iz Mošenj**. Kakor piše št. 49. »Gorenjca«, se neka klerikalna zgaga vtika v nas in nas hoče osramotiti s tem lažnjivim dopisom. Vtika se v adventni čas in ples. Pa vseno, če je prav adventni čas, smo si zaigrali na gramofon kako narodno pesem, in tudi par poskočnic je bilo, da je bil krajši čas, ker Janez B. in F. Vidic nas nista mogla zabavati. Vtika se tudi v nadučiteljevo gospo, kako nam je stregla s kuhaničkom. Če nima drugih laži si izmisliti, naj še o tem molči. Franc Zupan, po domače Korošec iz Grabna, je pa tako izprašal našemu poštenemu gostilničarju vest, da ga je doma lastni sin tako posadil na klop, da je pošteno obsedel.

g **Klerikalna mlekarja v Mošnjah javlova**. Znano vam je, kako lepo je napredovala naša mlekarja ta čas, ko jo je vodil ljubljani naš gosp. nadučitelj Korošec. Ko pa je prišla našemu Janezu in Francelnu v roke, je začela iti rakovo pot, tako dolgo je hirala, da je sedaj čisto popolnoma obnemogla. Seveda, vse to se imamo zahvaliti dobremu nadzorstvu, ki ga je tako spretno vodil dobro znani A. Globočnik po domače Rešov užitkar. Seveda, to pa zdaj togoti višje glave Terpino, Resmana in Globočnika, ker si ne morejo več pomagati. Iz same zavisti napadajo zdaj od nas vseh spoštovano gospo soprogo nadučitelja na Boh. Beli, ker je ustanovila tu drugo mlekarjo in nas podpira. Pripomogli pa ji bomo tudi mi, da bo v mlekarji še vedno več mleka. Pripravljena je pa tudi takoj, opustiti mleko, ko začne delovati zadružna mlekarja. Ker, ako vam je ta toliko odveč, torej pričnite še enkrat z zadružno, da vam ne bo begala nadučiteljeva gospa zadružnikov. Kar se pa tiče laži, da hodi gospa na zabavo in ples, ve

cela občina, da to ni resnica. Ampak ona pride, da nam plača mleko točno 2. ali 3. vsaki mesec, za kar se ji **za njen red prav lepo zahvaljujemo**. Vemo pa, da je gospa dosti pametna, da ji ni treba poduka od — »Domoljubovih« dopisnikov. Prosimo torej dobitnega dopisnika v št. 49. »Domoljuba«, naj se on spametuje, ker je imel že dosti hudih izkušenj, poznamo ga tako dobro, čeprav se ne upa s svojim podpisom na dan. Občina naj rajše pogleda v župnišče, kako se zabavajo in pojo zabavne pesmi, katere naš Janez prav rad poje: »Oja, dekle na sred' morja, rada bi moja b'la; jaz sem pa fant zato, splavam po njo, juhuhuhuhu.« Potem pa tudi »Bodi mi zvesta, moja nevesta, jaz bom tvoj mož, te bom nosil v koš.« Zna pa še marsikatero drugo, kadar užije preveč seve — kislega mleka, katerega vsakemu priporoča. **Več naprednih občanov.**

g **Češenče v Tuhinjski dolini**. Župnik Perko nagovarja svoje farane, da mu prezidajo za drag denar in s težkim delom staro mežnarijo v lepo novo stavbo. Vabi jih in pravi: »V prezidani in lepo popravljene zgradbi bo lahko šola in vam ne bo treba zidati nove šole, vi si s tem prihranite tisočake! Kmetje, posestniki, ne verujte sladkim besedam! Kar je postavljeno ali zidano **na cerkvenih tleh, to je last cerkve. Če vi postavite na cerkvena tla novo hišo v šolske namene, vas župnik čez eno leto lahko vrže iz hiše in po obstoječih zakonih se ne morete nikamor pritožiti**. Sicer pa imate v sosedni fari v Zgor. Tuhinju in Spod. Tuhinju zglede, ki naj vas svarijo pred nepremišljenimi dejanji. — V Tuhinju je bila pred več leti prva šola poleg farovža. Župnik pa je farane nagovoril, da so prve prostore brez odškodnine odstopili župniku, na cerkvenem svetu pa so farani smeli zgraditi (pravzaprav prezidati) drugo šolo, to je današnja stara šola ali mežnarija pod cerkvi. Ko so pred desetimi leti Tuhinjeci vsled velikega števila otrok morali zidati sedanjo novo šolo na griču in so kmetje menili, da bo stara šola **njih last, ker so jo sami postavili**, takrat pa je rekel župnik: **to je cerkvena last, nikdo nima besede!** — Pred leti je bila na prodaj v Šmartnu stara šola. Župnik je nagovarjal župane, da naj kupijo šolo za mežnarijo in naj jo preprišajo na cerkev, češ da bo potem manj davka od nje. Hudobni namen se ni posrečil. Župani so bili pravočasno poučeni, kupile so stavbo tri občine in stara šola je prepisana kot last občine. Občinski odbori po svoji dobri volji svobodno gospodarijo tej stavbi. Če bi ne bili tega storili, bi morale omenjene tri občine (Šmartno, Hrušovka in Loke) že letos, ko se je v Šmartnem odprl II. šolski razred, graditi novo šolo ali pa sedanjo dvigniti za eno nadstropje. — Svarečili izgledov imate dosti. Za denar je hudo, delavcev ni. Zato vam svetujemo, če zidate, **zidajte šolo na občinskih tleh, da bo last občine, to je,**

vaša last. Edino občino vladajo možje, ki jih vi izvolite, **tu ste vi kmetje gospodarji**. Če pa kaže spustiti se v prezidavo mežnarije, napravite s cerkvi **pravnoveljavno pogodbo**, da smete za vedno uporabljati gotove prostore brezplačno, kakor to določi vsakočasni občinski odbor. Bojimo se, **da vas pri pogodbi ne opeharijo, ker te pogodbe ne podpiše župnik, temveč vlada ali finančna prokuratura**. O tej zadevi vam da zanesljiv nasvet brezplačno **»Kmečka pisarna« v Ljubljani, Wolfova ulica števil. 10, I. nadstr.**

o **Zagorske novice** o

zg **Zagorske novice**. »Domoljubovi« dopisi iz Zagorja ob Savi. Naši »vzor« klerikalci so pričeli z dopisovanjem, in, kakor je že navada pri teh ljudeh, ko poročajo v svoje **»kristalno čiste«** liste, vse po svoje zavijejo. Vsak drugi list, kateri se bije za pravice slovenskega kmeta, ta je brezverski listič, nič vreden, pogubljena bode tvoja duša, če bereš tak umazan list itd. Gospodje! — malo več takta smo pač od vas pričakovali, vsaj ste vendar izobraženi ljudje, od takih ljudi se mora vendar pričakovati, da ne bodo v tako neumnem žargonu pisali. — Morda si pa mislite: za naše ljudi je najboljši tak »ton«. — Tudi dobro! In tudi mi vam želimo dober tek.

Očitane nam tudi, da smo koristolovci, ter da delamo samo za svoj lastni žep in da je naša cela politika samo koristolovstvo in nič drugega. Veste kaj, gospodje, kričati kje v en dan je lahko, ampak dokažite, in zopet dokažite, kaj in kdaj se je naša stranka s koristolovstvom pečala. — Dokler nam tega ne dokažete, ste navadni obrekovalci pod zaščito krščanskega plašča.

Poleno, katero ste nam vrgli, ga mi hvaležno vam pokladamo na oltar, kajti večjega koristolovstva pač ni po celem svetu, kakor baš pri klerikalni stranki na Kranjskem, in vi zagorski klerikalci kot majhna vejica ogromno velikega trolega hrasta ste baš iste baže, kar ste že nešteto-krat pokazali. Ob priliki vam postrežemo s par pikantnimi slučajmi.

Očitane nam, da se hlinimo kmetu samo, da bi ga v zajnko vjeli; kaj ne, kar človek sam dela, tako o drugih misli, vi, gospodje, ste tisti, ki hočete kmeta še v temi obdržati. A naš kmet zna sam misliti s svojimi možgani, ter je prišel do prepričanja, da se mora **sam organizirati**, kajti le v združenih močeh je moč in sila. In ravno ta kmečka moč in sila vas boli in peče, pa le potolažite se, vsaj se mora človek vsemu privaditi. Sprva bolj težko gre, a počasi se pa le privadi.

Izza farovškega plota. Oh, oh! gospod urednik, kako smo se mi smejali, posebno pa jaz, ker ste našega gospoda fajmoštra tako prehencano fajno zafrknili. Lete, letite, kdo bi si mislil, da bodo še se-

daj **sami gospod** hoteli pisati v »Slovenski Dom«. Pa je že taka, da ima vsaka sraka svoj rep — gospod fajmošter pa dovrg nos. — Kolk bridkih urc sem mogel jaz pristati, kaj vse so mi obljubovali, celo masline krofelce s zolznam, če ne bodem več pisal, seveda sem obljubu, da do ta prve pot ne več in res sem si mislil za letos je že za dosti, če ne gospodam še potice za božične praznike ne bodo teknile. Ker so pa gospod župnik nekaj pisal, se moram pa še jaz hitro oglasti.

Za danes bodem kar malo naštel, kaj da bodem poročal drugo leto, ali pa morda še kaj letos, kakor mi bode čas dopuščal. »Kako se obnašajo naši kapelani na ohcet, in kako omožene ženske šuntajo, da naj moža spravi spat«. »Kako smo hodili v sosedno faro šentlampersko jaz kapelan, pa ena gospa, ki je »slučajno« z nami šla in še več družih«. »Kako smo se zaradi punc kregati s fanti«. »Kako sva z organistom ženitvanjski inserat kovala pa se punca ni vjela«. »In to in ono«.

Tako sedaj vam pa želim vesele božične praznike, gospod urednik, in tudi vsem bralcem »Slovenskega Doma«, ter se beležim

z vsem farovškem spoštovanjem

Lipe Zabuku,

nazadnjaški mežnar cele fare itd.

Opazka. Izjavljam pa pod častno besedo, da jaz nisem ena in tista oseba z gospodom »Leopoldom Dolinarjem, cerkvenikom cele Zagorske fare«, o katerem pišejo gospod fajmeštr »Slovenskemu Domu« dobesedno tako-le: »Ni res, da je cerkvenik cele naše fare nazadnjaški, res pa je, — (čujte in strmite), kaj pravijo gospod fajmošter) — da je **jako napreden**, (!!!)« — — Torej jazt se javno prdušim, da nisem napreden, nisem Leopold Dolinar, ampak nazadnjaški mežnar, brez krvi in telesa, siten duh, ki vse vidim in vem, kar naš nezmotljivi gospod skrivajo. — Jast sem tega mnenja, kaj bo gorela luč farovške verske gorečnosti pod mernikom. Na mernik z njo, da jo bomo vsi farani videli od **prave** strani. Serbus! L. Z.

S sv. Gore. Na dan vseh svetnikov je oznanil naš dični gospod župnik raz lece, in o sebi umevno, da se je ta mož poslužil svetega mesta le za svoj lastni žep. Kajti oznanili je, da ne bode več pobiral po **20 vinarjev za očenaše**, ker je veliko boljši za dušo, če se da za sv. mašo, ter vsakateri, ki misli darovati za verne duše v vicah kaj, je veliko bolj pametno in koristneje. (seveda za župnikov žep), da prinese **dve celi srebrni kronci**. Prejšnji župniki so po navadi molili na pokopališču **celo uro za umrle naše svojce**, — sedajni pa je uvidel, da mu to več nese, če damo mi farani mesto 20 vinarjev za en očenaš, dve kroni za mašo. Tudi se je izrazil, da ne mara, da bi podšentjurski župnik opravljal stvari, katere mu je mirni župnik Knižek prepustil, kajti biro v Šemniku tudi hvala bogu lahko sam pobiram, kajti imam še zdrave noge, in tudi želodec mi

še prav dobro prebava vso biro, katera spada v mojo faro. V prihodnji številki bomo omenili, kako je na dan vseh svetniku pridgoval nam faranom. — Kmetije.

Ostali slovenski kraji

o Na Laškem, v mestu Napolji, se je zgodila pred kratkem grozna žaloigra v neki družini. Salvatore Granieri je živel prav srečno s svojo ženo in tremi otroci. Bil mu je 51 let. Njegova žena, Rosa, je bila skoro istih let. Vkljub njeni precejšnji starosti si je vtepla v glavo, da njen mož za njo ne mara, ker je izgubila lepoto izza mladih let. Domišljevala si je, da on, ubogi, izmučeni delavec, ljubinkuje z neko Rafaelo. V tej bedariji jo je še bolj potrdil hudoben jezik neke klepetulje, ki se je napram ljubosumni ženi izrekla iz same zavisti, da je videla njenega moža v intimnem razgovoru z Rafaelo. Ženi je bilo to dovolj, da se je maščevala nad nedolžnim možem na grozen način. Ravno ko je stal pred zrcalom, da si je popravljaj priprosto obleko, stopila je v sobo s hinavskim nasmehom na ustnicah. Njeno glavo je povsila možu na rameni, kakor bi ga hotela objeti. Pri tej priči pa potegne iz nedrija ostro bodalo in ga zasadi ubogemu možu globoko v prsi. Na njegov krik priteče cela družina skupaj, on pa se je valjal v mlaki krvi. V malo urah je izdahnul. Ubijalka je zbežala, a so jo kralu zasačili in odvedli v zapor. — 18letni sin Josip je padel vsled tega dogodka v hudo bolezen. Ponoči je vedno videl ubogega očeta, ki mu je namigaval, naj pride k njemu. Spal ni nič trdno, vedno je jokal in tarnal po ljubemu očetu, s katerim se je v duhu vsako noč razgovarjal. Neko noč vstane, vzame nož in si ga zasadi ravno tja, kjer je bil oče zaboden. Hudo ranjenega so odnesli v bolnico, kjer je umrl. V celem Napolji je povzročila ta žaloigra splošno pomilovanje nad usodo ubogih ostalih.

Gospodarstvo.

Dr. M. Hainisch:

Zemljedelstvo v novodobnem gospodarstvu.

(Konec.)

Kot so negopodarske cene za zemljišča, tako negopodarske so tudi cene za pridelke, posebno za pridelke, ki jih dobivamo po večini s kmetije, kot n. pr. mleko, živino, maslo, jajca itd. Ko so pred nekaj leti na Dunaju poskočile cene za mleko, je izšel v nekem listu članek, kjer se je proti zvišanju hudo ugovarjalo. Pisec je posnel po nekem izveščju nižje-avstrijske mlekarne, da je poskočila v nekem okraju cena za mleko prav izdatno, če se ne motim za 60%, zaradi tega, ker so lahko začeli izvažati mleko na Dunaj. V tem je videl pisec oderuštvo. Dejstvo,

da je cena poskočila, je bilo sicer resnično, napačen pa zaključek, da je to povišanje cen oderuštvo. O oderuštvu bi se moglo govoriti le tedaj, če bi se bilo prvotno ceno določalo s kapitalističnega stališča, česar se pa ni zgodilo. Pri kmečkem naravnem gospodarstvu porabijo vse mleko doma in pri gospodarstvu. Če pa kaj mleka preostane, potem šele je kmetica pri volji, da ga spravi v denar za vsako ceno, nekako tako, kot se znebi trgovec za vsako ceno ostankov blaga, posebno če se rado kviri. Kar velja o mleku, velja tudi o volih. Tudi volov se pri kmečkem naravnem gospodarstvu ne redi za prodaj, temveč za obdelovanje, domačo rabo in vožnjo. Kadar dorastejo junčki, katere je namenil kmet za nadomestitev volov, ki jih je imel doslej za delo, tedaj šele odžene stare vole na trg, kakršni so, ali na pol spitate. Kmet jih proda, pa naj bo povprečna cena za vole kakršna že hoče. Kot cen za mleko, tako se tudi cen za vole ni nikoli kalkuliralo na kapitalistični način, in do pred kratkim se je prodajalo brezdvomno pod ceno, kar je stala reja. Mogoče bodo te za mestnega prebivalca nekoliko tuje razmere razumljivejše, če navedem primer. V Avstriji se dobi po mnogih oddaljenih krajih čisto poštna poletna stanovanja za smešno nizko ceno. Tu je župnik, tam učitelj ali zdravnik, ki ima eno ali več sob odveč. Če bi bile hiše zidane nalašč za oddajanje stanovanj, bi se morale oddajati sobe za mnogo višje cene, da bi se lastniku denar za hišo vsaj skromno obrestoval. Ker so pa hiše namenjene v prvi vrsti za porabo lastnikov ali vžitkarjev, se ti lahko zadovolje s poljubno stanarino. Ker se jim še vedno bolj splača, kot pa če bi jim stale sobe prazne, kar jih ravno ne rabijo.

Seve da prav brez vsakega računa dandanes tudi na kmetiji ne gre več. Toda srednja kmetija ne postane nikoli čisto na trgovski način izvršena obrt. Brez ljubezni do zemlje in brez požrtvovalnosti cele rodbine se kmečki stan ne bo mogel držati. Če enkrat ta čut izumrje, se ga ne da kar tako zopet vzbuditi. V tem oziru nimamo nič bolj podučnega, kot angleške in ameriške razmere. Angleži se že dolgo časa trudijo, da bi zopet vstvarili kmečki stan. Po starejših tozadevnih poskusih so sklenili pred več leti poseben naselbinski zakon, ter se v njem celo niso pomišljali, da so dali grofijskim svetnikom pravico, da smejo razlastiti zemljišče v svrhu ustanavljanja posestev in najemov. Kot omenjeno, je bil zakon sklenjen šele pred nekaj leti, in skušnje z njim imamo šele iz najnovejšega časa. Pokazali so se pa vendar že nekateri zanimivi pojavi. Prvič ta, da se pravo mestno prebivalstvo skoraj prav nič ne poteguje za pridobitev zemljedelskih obratov. In potem pa to, kar je tudi zelo značilno, da žele ljudje samo najem, in sicer pred vsem le posamezne parcelle. V nasprotju z Angleško imamo v Zedinjenih državah prav malo veleposestva. Zemlja je razdeljena skoraj izključno samo na srednja posestva. A zadnje čase se je pojavil v Zedinjenih državah čisto posebne vrste beg z dežele. Dočim razumemo pod begom s kmetije v Evropi samo preseljevanje kmečkih delavcev v mesta in tovarniške kraje, je v Ameriki zlasti po vzhodnih državah zapustilo na tisoče farmarjev (po-

sestnikov) samih svoja posestva. Dežela se prazni in nastajajo velika lovišča, kakršne smo videli nastajati po planinskih deželah. Vzrok te prikazni tiči v tem, da so Amerikanci kot dobri trgovci in računarji že davno spoznali, da se kmetijstvo mnogo slabše izplačuje, kot trgovina in veleobrt, posebno če se ne more omejiti na to, da bi vršila enostavno roparsko pridelovanje. Sedaj so se pa naselili po Vzhodu po posameznih krajih Poljaki, n. pr. v Massachusettsu. Ti Poljaki so mnogo manj izobraženi, kot Amerikanci, in njih zemljedelska tehnika ne stoji na posebno visoki stopinji. Toda vender so obdržali na kupljenih farmah, ker so prinesli seboj čez morje prastaro kmečko tradicijo ter v veliko začudenje Amerikancev garajo boski po polju od ranega jutra do poznega večera z ženami in otroci vred.

Nisem zavzel stališča v boju med mestom in podeželjem. Hotel sem samo pokazati, da ne moremo presojati kmetije čisto s trgovskega stališča. Če bi to mnenje prodrlo, bi smatral to za velik uspeh. Nič se mi ne zdi namreč bolj napačno, kot če se rabi v boju načelnih interesov šlagerje, katere mora nepristranski opazovalec označiti za napačne. Znani francoski pregovor pravi: »Vse razumeti, vse odpustiti«. Mogoče bi ga lahko takole razlagali: Razumevanje vsega je predpogoj, da pridejo nasprotne stranke do primernega izravnanja svojih interesov.

»Oesterr. Rundschau« — 1/VII. 1912.

Zdravstvo.

Alkoholizem in kmečko ljudstvo.

(Dopis z dežele.)

Alkohol je brezdvomno ena največjih zaprek vsakoršne preosnove, težeče za povzdigo blagostanja širših slojev.

(Dr. Kollmann, prof. v Baziju.)

Kakor smo dandanes napredovali v znanosti, industriji, tehniki itd., ravnotako smo napredovali tudi v alkoholizmu. Kaj pa je alkoholizem, utegne morda kdo vprašati? To ni nič drugega kot **navadno zastrupljenje z alkoholom**. Alkohol pa menda vsak dobro pozna, le žal, da še predobro. Vse pijače, katere človeka oamijo, kot **vino, pivo, žganje** i. dr. imajo v sebi **alkohol** in sicer nekatere več, druge pa zopet manj. V vinu se nahaja n. pr. 6 do 12% alkohola, v pivu zopet manj (2 do 4%), v žganju pa 15 do 30% ali pa tudi več.

Kako daleč sega alkoholizem nazaj v stare čase, ni znano. Najstarejša poročila pravijo, da so na Kitajskem že pred 4000 leti napravljali vino iz riža. Pa tudi grški zgodovinarji, katerih poročila segajo le nekaj sto let pred Krista, nam pripovedujejo, da so pili tam nekdanj ječmenovo vino. Znano nam je namreč, da so bili stari

Grki veliki pijanci. Pa tudi poznejši Rimljani so, kakor nam pravijo poročila, največ časa zapili. To je bil potem tudi vzrok **razpada** nekdanj slavnega rimskega cesarstva. In dandanašnji? Kot sem že zgoraj omenil raste s splošnim napredkom tudi napredek alkoholizma. Če so bili že omenjeni stari narodi taki pijanci, kakšni smo v primeri z njimi šele mi, ki porabimo vsako leto tako ogromne množine alkohola!

Da je demoralizaciji ljudstva kriv tudi alkohol, je samoobsebi umljivo. Kakor so bistroumni Angleži z alkoholom uničili Indijance, ki bodo v kratkem izumrli in omehkužili črnce, **ravnokotako se lahko zgodi enkrat z malim našim narodom**, ako ne bo v pravem času rešitve! Saj je naš narod že itak zatiran od vseh strani, da bolj biti ne more od naših zunanjih sovražnikov, ker pa ga še **na znotraj zatira alkoholizem**, pa bomo morali res gledati, da se postavimo po robu temu našemu telesnemu sovražniku in **to bolj kot pa našim zunanjim sovražnikom**. In sicer bo treba delovati pred vsem za zmernost v uživanju alkoholnih pijač. Imamo pa tudi taka društva, ki skrbe za zdržnost, ki pa svojega namena ne dosežajo v posebno veliki meri. Taka zdržna društva po mojem mnenju dosežajo malo uspehov vsled prenapetosti, pač pa bi lahko delovala v večji meri z zmernostjo proti uživanju alkoholnih pijač, ker nam zmernost mogoče donese več uspehov kot pa popolna zdržnost. Taka društva oziroma družbe so pričeli ustanavljati že v prejšnjem stoletju posebno na Angleškem, Švedskem, Francoskem, Nemčiji, Švici i. dr., da celo onstran oceana so pričeli ustanavljati take družbe.

Kakor govore številke, pride pri nas na Kranjskem nekaj čez **3 litre** žganja na vsako glavo in leto. **Prvo mesto** pa zavzema v tem oziru žalibog ravno **naš radovljiški okraj**, kjer pride na vsakega prebivalca **po 7 litrov žganja na leto**. Skupno pa se porabi samo na Kranjskem gotovo več kot **3 milijone litrov žganja vsako leto**. In če računimo liter le po kroni, koliko kron se pač na leto vrže proč! Da so to grozne številke, mi bo vsakdo pritrnil.

Sedaj pa pogledimo nekoliko na kmete. Koliko gospodarjem je že zapel boben, ki niso poznali mere v uživanju alkohola in kolikim bo še! Prej morda trden kmet, sedaj pa vse prodano v tuje roke. Koliko gorja je pač povzročil ta strup človeštvu. Marsikateri gospodar poseda po gostilnah, doma pri gospodarstvu pa gre vse narobe in žena se doma vbija sama z otroci. Vedno mora biti prva povsod, ako hoče, da bo imela kam pod streho. Zjutraj prva in zvečer zadnja, mora biti vedno na nogah, in mož, ki pride največkrat naskan domu, ji še očita, da mu zapravlja. **Koliko solza se je pač že prelilo radi alkohola!** Take in podobne primere vidimo po deželi dan za dnem. In če kakemu pi-

jancu rečeš prijazno, naj ne bo tak pa ti zabrusi v odgovor, da to tebe prav nič ne briga, ker on pije za svoje itd. Pa ne bom popisoval nadalje podobnega, čeprav sem imel priliko že premnogokrat kaj podobnega na lastne oči.

Glavna stvar kmečkemu stanu pa mora tedaj biti: **boj proti alkoholu**, temu našemu škodljivcu v prvi vrsti in **še potem smemo upati na boljšo bodočnost**. Dokler se bomo pa **le pri alkoholu navduševali za našo organizacijo, pa ne smemo pričakovati od nje kaj prida uspehov!** — Napisal sem te vrstice z najboljšim namenom in če bo le majčkeno bolje v tem oziru, bo moj namen dosežen.

Gorenjski.

LISTEK.

Moric Jokai:

Dvoboj z bogom.

(Dalje.)

Toda, ne pridigujmo o misticizmu v tako prosvetljenem času, kot je naše stoletje (!) Bog nima človeške postave, da bi čutil z živci, se jezil, hrepenel po maščevanju, se maščeval in hrepenel po žrtvah svoje ošabnosti. V takšnega boga mi ne verjamemo. Toda bog, v katerega verujemo, je večni red! Kdor se upre njemu, izzivlja na boj sile narave, življe, ki tvorijo svetove. Spušča se v boj z zimo in letom, z gorkoto krvi in nezmotljivostjo števil, z organskimi silami kemije, z javnim mnenjem, z zgodovino, logiko, s celim človeštvom in z vsem, kar je nepremagljivo in v čemur počiva božja moč!

Z bogom začetega boja še vedno ni bilo konec. Celo stoletje je gledalo njegovo nadaljevanje v stoteri izpremembi zle usode, v blaznosti in besnosti, nadaljevanje dvoboja, ki je bil neizčrpiliv v novih in novih strasteh in neumnostih, boja vsega proti vsemu, kar je pomenilo mir in pokoj, kar je ljubilo, kar je pomenilo družbeni red in zakon, naj bo že pisan v srcih ali na pergamentu.

Prokletstvo so tvorile posledice in primerno mešana kri.

Na svetu so rodbine, kjer se podeduje samomorilstvo. Igralčevega sina lahko vzgajajo, za kar hočejo — za vojaka, uradnika — nazadnje pride vendarle zopet k gledališču. Kaj pa šele tam, kjer je bil položaj takšen, kot pri onih dveh dvojčkih, katerih babica je ubila dedu z objemanjem vse, po kateri je podedoval kri njuni oči, morilec svojega očeta, in ki sta poleg tega žalostnega rodu čutila v svojih žilah še žgočo kri potepuškega plemena Hindov!

Njuni očetje in dedje so bili uporni, nasilni ljudje, toda tekmecev pa le niso imeli. Potomci so pa dobili še tekmece — in sicer sami v svoji sredi.

Skregana brata sta ustanovila dve sovražni rodbini. In kolikor članov je katera imela, toliko je bilo vzajemnih smrtnih sovražnikov.

Bila je to prava olimpijska¹ tekma v umetnosti, kako se medsebojno uničiti. Kar si je mogel kateri čim hujšega izmisliti, je naredil. Posebno osodepolno je bilo zanje strelno orožje. Pri vsakem razburjenju so segali po pištolah, puškah, ter streljali po sebi, po svojih služabnikih in uradnikih. Pri njih je bil strel toliko, kot pri drugih ljudeh jezna beseda. Življenje vsakogar izmed njih je spremljala ona usodepolna krogla, ki jo je izstrelil njih praded v nebo.

In v tem boju se je razdrobilo njih knežje bogastvo.

Četrtemu rodu že ni preostalo nič več, kot oni krasni csatárški grad. A še ta jim je ostal samo zato, ker niso mogli dobiti zanj kupca. Grad je samo za veliko gospodo.

Dva pravnuka sta se v njem mučila, kolikor je bilo le mogoče. Eden je stanoval v prvem nadstropju, drugi v pritličju. Tisti, ki je stanoval zgoraj, je skopal v oboku luknjo in skušal svojega mlajšega brata vtopiti z nesnago, kot miš v luknji; oni iz pritličja je dal prebiti dimnik, in je našel starejšega brata, kot lisico v brlogu.

Ali sta pa sedla skup in kvartala; nekega dne je zaigral mlajši brat vse svoje pravice do gradu, da, še celo obleko, ki jo je imel na sebi, in starejši brat ga je izgnal bosega na polje. Drugi dan je pa mlajši prišel zopet nekako do denarja, zopet vse priigral, z bratovo polovico vred, in zopet on njega vrgel ven v sami srajci na mraz in sneg.

Nesreča se je začela počasi zavijati v smešno žalost. Ko se jih ljudje niso več bali, ko se ni nihče več jezil nanje, so se jim začeli posmehovati.

To je bil najhujši udarec usode!

A nikoli se ni rodila v tej rodbini hči, katere naloga bi bila, ljubiti, pomiriti, pobotati; rodili so se vedno samo dečki, sovražni, pretepači, uničevalci . . . do petega kolena!

* * *

Dandanes nudi ravan med Donavo in Tiso drugačno sliko. Nič več se ne pasejo po nji črede goveje živine in konj pod milim nebom po brezkončnih planjavah. Vse je preorano in obdelano. Podobna je krasnemu mozaiku² iz svetlozelenih internih njiv z rožnatimi in rumenimi štrikotniki, ki se pisano svetijo sredi njih. Tu in tam rdeča lisa, vijoličast breg; tobak, repica in rumena kasta lanena polja. Kraj, posejaj z osamelimi posestvi sredi zelenih sadov-

¹ Stari Grki so prirejali podobne olimpijske telovadne tekme, kot imamo dandanes n. pr. sokolske zlete. — Ured.

² Podoba, sestavljena iz raznobarvnih kamenčkov. — Ured.

nikov, križem kražem prepleten z železnicami. Obljudene vasi, zvezane s cestami, s trgovskimi mesti. A sredi bogate žetvine se dvigajo kadeči se dimniki tovarnen, teh velikanov novodobnega bajeslovja, v katerih se kopičijo plodovi novega tvorjenja.

Dandanes se bojuje tu drugačen boj med Nemci in Madžari; je to boj veleobrti, boj, kjer se deli zmaga na dva dela, kjer je zmagovanje samo največji užitek.

In starih sanj je že konec. Viteški gradovi so častitljive razvaline, nihče več se ne postavlja s plemiškim grbom. Tlačan je postal svoboden, in predpravice ne veljajo nič več. Samostani so propadli, in namesto njih si gradi ljudstvo šole. Po rekah plovejo parniki. Tudi staremu načinu kmetovanja je odzvonilo: stroj orje, stroj žanje, stroj mlati. Prej divje črede konj in goveje živine so sedaj po stajah, in namesto divjih razbojnikov so nastali računajoči konzorciji. Kdor je obstal pri starem, ga je strlo kolo časa.

Tudi csatárški grad je prišel na boben, zadnja dva potomca sta se v pravem pomenu besede pometala ven. Bilo je to v prvi polovici 19. stoletja. Sedaj so tudi to poslopje spremenili v tovarno. Kupil ga je bogat veleposestnik iz Šlezije, Siebelmann. Sedaj gospodari tu njegov sin. Zadnje ostanke stolpa, ki ni bil za nobeno rabo več (svoje čase so razobešali gori zastavo s knežjim grbom), so že davno podrli in iz tiste opeke postavili visok dimnik.

Namesto grajskega stolpa dimnik! In namesto magnatov sladkorni tovarnar! Namesto knežjega grba trgovska deska, in pred gosposkim nasadom tovarniška železnica! Tam, kjer je bilo nekoč sploh prepovedano hoditi!

A če bi tega parka sploh nič več ne bilo, bi bilo še boljše. Lastnik csatárske tovarne bi lahko speljal tir naravnost na postajo, dočim mora sedaj okrog gozda in parka, ki leži med tovarno in postajo, če hoče spraviti blago na železnico.

Ta lastnik tovarne, ki je pokupil že vsa bližnja posestva in polja, bi rad tudi ta gozd odkupil za pošten denar, toda od lastnika je dobil odgovor, da je to rodbinska lašt, torej ne na prodaj. Nato je hotel doseči vsaj to dovoljenje, da bi bil smel narediti skozi park in gozd pot na postajo. Toda lastnik ni dovolil niti tega, češ da pri rodbinski lastnini ni mogoče posekati niti drevesa.

Tisti lastnik je bil Tiborcz Isaszeghy, zadnji moški potomec te nekoč bogate in močne rodbine. Edino njegovo premoženje je še ta stari gozd, kjer ni bilo naprodaj niti deblo. Prebival je v oni beli hiši, kjer je nekoč njegov praded pogostil s črnim kruhom Labanec. Tiborcz ni sprejemal nikoli niti takšnih gostov. K njemu ni nikogar na obisk. Nesreča nima prijateljev. Kaj počne? Kaj dela? Od česa je živ tam sredi gozdov? Tega ni vedel nihče. Ves gozd je

bil okrog in krog zaplankan, a pri vsakem vходу je bila na drogu prepoved: »Lov je tu prepovedan.«

A lov je vendar velik užitek; strastni lovci gredo pogosto prav od daleč tje, kjer se baje skriva kakšna redka zverjad. In grozen vihar v puščavah po dravskih bregovih ali zameti po marmaroških gozdih privedejo čestokrat v majhno ribarsko kočico ali v kočico kozjega pastirja ljudi, ki se še nikoli niso videli in ki bivajo na raznih koncih sveta.

Tako so se srečali nekega dne meseca vinotoka v zapuščeni marmaroški bajti štirje lovci iz boljše družbe. Zagnal je sem drugega za drugim strahovit snežen zamet; vsi so hoteli streljati divje peteline, ki so na Ogrskem že tako redki, da se spleča hoditi zaradi njih 30 milj daleč.

Razno

Koliko se zastrelja v moderni vojski.

Laški list »Vita« navaja za vzgled boj za sotesko Kinčo v rusko - japonski vojni. Na ruski strani je stalo 17.500 mož, izmed katerih je prišlo v ogenj le 4415. Ti so imeli 54 poljskih in 77 oblegovalnih topov, 10 mitraljez, en top 152 mm in enega 203 mm kalibra ter 5 strojnih pušk. Na japonski strani je stalo 35.600 mož s 198 poljskimi in 17 pomorskimi topovi ter 48 mitraljezami. Divji boj, kjer so bili Rusi pregnani s težko zavzetnega položaja, je stal Ruse 100 častnikov in 1375 mož. Japonci so izgubili 133 častnikov in 4071 mož. — Pri tem se je postreljalo grozne množine streljiva. Na ruski strani se je izstrelilo 736.185 karteč, streliv iz pušk in mitraljez, 7780 streliv iz oblegovalnih topov, razven tega pa še mnogo streliv iz poljskih topov. — Japonci so izstrelili 4 milijone streliv iz pušk in mitraljez, 40.149 streliv iz topov, med njimi 3749 granat in šrapnelov. Iz ladijskih topov so izstrelili 6100 streliv.

Na ruski strani je padlo v bitki 33,4% moštva, torej zelo veliko. Računajmo 18% padlih na topove in 82% na puške in mitraljeze; Japonci, ki so postreljali s topovi 26.000 kg streljiva, so torej morali ustreliti s topovi 151krat, da so ubili enega Rusa, in ravnotako za enega mrtvega Rusa oddati 3300 streliv iz pušk. Rusi so stali seve ugodnejše, zato so že z vsakimi 104 streli iz topa ubili enega Japonca (če ne računamo poljskih topov), a 214 streliv iz pušk in mitraljez je zadostovalo za nadaljnega mrtveca pri Japoncih.

Vidimo torej, kako grozovita stvar je vojna. Pobijajo se ljudje, kot živali, a v zrak gre na tisoče in milijone streliv, ki so vsi dragi, in ki jih mora vse plačati davkoplačevalec. Ali ne bo bolje za človeštvo, kadar pojde ta denar za pluge, za pridobitev kruha? Ali bi se ne dalo že dandanes nasititi s kruhom za te tisoče milijonov že vse ljudi?

* O priliki nemških državnozbornih volitev k ilustraciji klerikalnega nasilstva to-le: Mestni župnik v Bad Ort je sklical en dan pred volitvami Marijine device in jim govoril: Sedaj se bo bralo v Nemčiji 12.000 svetih maš. Ali ne verjamete, da bo potem centrum (klerikalci) zmagal? In jaz vam pravim: če ima ena izmed vas deklice, očeta ali brata, ki ne voli klerikalno, ampak nasprotnega kandidata, tedaj morate skrbeti in uporabiti vsa sredstva, da ga odvrnete od volitve, kajti samo tako je mogoče, da centrum ne podleže drugim strankam. Da, samo tako je mogoče tudi na Slovenskem.

* Milijon za kardinalski klubok. Nevjorški nadškof Farley je bil imenovan v zadnjem konsistoriju za kardinala. Nato je hodil več tednov po Rimu od cerkve do cerkve, od samostana do samostana. Njegov tajnik je moral neprenehoma odpirati čekovno knjigo, tako da je razdal kardinal nad milijon frankov. Vatikan je dobil od tega malenkost 100.000 frankov. Kardinalski klubok se ne kupuje, ali se plača pozneje prav drago. To so Američani razumeli in papež je voljan podeliti še mnogim Amerikancem kardinalski klubok, kajti časi so od dne do dne slabši.

* Klerikalci o samih sebi. Belgijska zveza katoliških strokovnih društev je priredila anketo, ki je dokazala, kakor piše antverpski »Matin«, kako tlačijo samostani plačo vsemu delavstvu. V belgijskih samostanih, ki jih kar mrgoli, morajo delati n. pr. otroci od 12 do 15 let več ur, kakor je dovoljeno, plača je povsod slabša in hrana preslaba, da bi si delavstvo moglo ohraniti zdravje. Tudi strokovni pouk je tako zanemarjen, da daleko ne odgovarja zahtevam v boju za obstanek. In mastni dobiček imajo samostani — kot ponekod pri Slovencih.

* Čudno dete. V vasi Bajazit v Južni Srbiji je neka kmetica Rakič rodila abnormarno dete, ki ima na čelu tri oči, nad ušesi pa ima izrastke, ki so podni rogovom. Dete je popolnoma zdravo in življenja možno. Pop se je branil dolgo časa krstiti otroka ter je zahteval zdravniške izpovedi, da je mladorejenče res človeško bitje. Šele ko so mu to zdravniki dokazali, je dete krstil.

G o z d a r: Prijatelji! Pozdravite našega Svedrca. To bo pravi nedeljski lovec! Prvikrat je bil danes na lovu, in ko je prvikrat ustrelil, je zadel nekega kmečkega fanta.

S v e d r c: Kaj ga ne bom — ko mu je Zajc ime!

Listnica uredništva.

Vimolj: Preveč zasebna zadeva. Sporočite kaj splošnega.

Radeče: Hvala. Kmalu se zopet oglašite.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Valentin Kopitar.

Loterijske številke.

Dvignjene v soboto, dne 7. decembra 1912.

Gradec: 1, 47, 41, 62, 30.

Dunaj: 79, 8, 54, 24, 39.

Dvignjene v sredo, dne 11. decembra 1912.

Brno: 10, 52, 76, 58, 80.

Pitana perutnina! Meso!

Košarica s 5 kg z vsebino: debela gos ali 3—4 race, kapune ali kure za juho, nežno, tolsto, sveže. klano in skubljeno ali sveže volovsko in telečje meso, vse franko po povzetju na vse strani K 670. Sveže presno maslo iz kravjega mleka, zabojček s 5 kg franko K 10'50. 69

.. M. I. Schwarz, Buczac. ..

Iščemo

marljivih

sotrudnikov!

Oddelek za srečke Češke industrijske banke.

.. Zastopstvo za jugoslovansko ozemlje ..

Ljubljana. 74

Kri! in dober zajutrak dosežejo odrasli in otroci, bolni in zdravi. Polovico stroškov prihranite

Moč! v gospodinjstvu na kavi, sladkorju in mleku, ako pijete SLADIN,

Zdravje! to je dr. pl. Trnkóczyja SLADNI ČAJ.

En zavoj velja 60 vin. Dobiva se povsod. Po pošti se naroča najmanj pet zavojev po .. povzetju pod naslovom v glavni zalogi. ..

Lekarna pl. Trnkóczy
.. v Ljubljani zraven rotovža. ..

10 zapovedi
za kmetovalca in 10 zapovedi za zdravje, vsake posebej na papirju tiskane, dobi vsak človek zastoj, tudi po pošti, ako po nje piše v lekarno Trnkóczy zraven rotovža v Ljubljani.

Lastna lovarna ur v Svici

1887

Zahtevajte JUBILEJNICENIK "zastoj"

1912

Fr. Čuden, Ljubljana.

Najboljši češki nakupni vir.

Ceno posteljno perje:
1 kg sivega, dobrega, puljenega 2 K; boljšega 2 K 40 h; prima polbelega 2 K 80 h; belega 4 K; belega, puhastega 6 K 10 h; 1 kg velefinega, snežnobelega, puljenega 6 K 40; 8 K; 1 kg puha, sivega 6 K; 7 K; belega, finega 10 K; najtinejši prsni puh 12 K — K dor vzame 6 kg dobi franko.

Zgotovljene postelje

iz gostonitega rdečega, modrega, belega ali rmenega nankinga, pernica, 180 cm dolga, 120 cm široka, z 2 zglavniki, vsak 80 cm dolg, 60 cm širok, napoljen z novim, sivim, jako stinovitnim puhastim posteljnim perjem 16 K; napol puh 20 K; puh 24 K; same pernice po 10 K, 2 K; 14, 16 K; zglavniki 8 K, 8 K 60 h, 4 K. — Pernice 2'0 cm dolge, 140 cm široke K 13 —, K 14 70, K 17 80 in K 21 —; zglavniki 90 cm dolgi, 7 cm široki K 4'60, 6'20 in K 5'70; podpernica iz močnatega rižastega gradla, 180 cm dolga, 116 cm široka, K 12'00, K 14'80. Rapošiljanje po povzetju od 12 K naprej franko. Dovoljeno je zamenjati, za neugajajoče se vrne denar 62

S. Benisch, Dešenice, št. 953, Češko.
Bogato ilustrovan cenik zastoj in franko.

Tržne cene v Ljubljani

	Cena			
	od		do	
	K	h	K	h
1 kg govejega mesa I. vrste . . .	1	80	2	—
1 " " " II. " . . .	1	60	1	80
1 " " " III. " . . .	1	50	1	70
1 " telečjega mesa . . .	1	80	2	—
1 " prašičjega mesa (svežega) . . .	2	—	2	20
1 " " " (prekajenega) . . .	2	20	2	40
1 " koštrunovega mesa . . .	1	40	1	50
Prašiči na klavnici . . .	1	08	1	50
1 " kozličevega mesa . . .	0	—	0	—
1 kg masla . . .	2	60	2	80
1 " masla surovega . . .	2	40	2	80
1 " masti prašičje . . .	2	10	2	16
1 " slanine (špeha) sveže . . .	1	92	2	—
1 " slanine prekajene . . .	2	—	2	20
1 " sala . . .	1	92	2	00
1 " surov. margarinkega masla . . .	—	—	0	—
1 " kuhan. margarinkega masla . . .	2	—	2	20
1 jajce . . .	—	10	—	12
1 l mleka . . .	—	20	—	22
1 " " posnetega . . .	—	08	—	10
1 " smetane sladke . . .	—	—	—	—
1 " " kisle . . .	—	90	1	10
1 kg medu . . .	1	40	1	60
1 " čajnega surovega masla . . .	3	20	3	80
1 piščanec . . .	1	20	1	60
1 golob . . .	—	40	—	50
1 raca . . .	—	80	2	20
1 gos . . .	5	50	6	—
1 kapun . . .	0	—	0	—
1 puran . . .	0	—	—	—
100 kg pšenične moke št 0 . . .	35	80	—	—
100 " " " " 1 . . .	35	40	—	—
100 " " " " 2 . . .	34	80	—	—
100 " " " " 3 . . .	34	10	—	—
100 " " " " 4 . . .	33	20	—	—
100 " " " " 5 . . .	32	—	—	—
100 " " " " 6 . . .	31	—	—	—
100 " " " " 7 . . .	28	—	—	—
100 " " " " 8 . . .	19	60	—	—
100 " koruzne moke . . .	26	—	—	—
100 " ajdove moke . . . I. . .	49	—	—	—
100 " ajdove moke . . . II. . .	47	—	—	—
100 " ržene moke . . .	—	—	—	—
1 l fižola . . .	—	28	—	40
1 " graha . . .	—	36	—	40
1 " leče . . .	—	40	—	48
1 " kaše . . .	—	28	—	30
1 " ričeta . . .	—	26	—	28
100 kg pšenice . . .	23	00	24	00
100 " rži . . .	22	00	22	50
100 " ječmena . . .	20	—	21	—
100 " ovsa . . .	23	00	24	50
100 " ajde . . .	23	—	24	—
100 " prosa belega . . .	—	—	—	—
100 " " navadnega . . .	20	—	22	—
100 " koruze . . .	20	50	22	00
100 " činkvantina . . .	26	—	—	—
100 " krompirja . . .	6	—	6	50
Lesni trg Cena trdemu lesu 9'50 do 12 K. Cena mehkeemu les 8'— do 9'— K.				
Trg za seno slamo, in steljo. Na trgu je bilo				
voz sena . . .	7	50	8	—
" slame . . .	5	—	6	—
" strelje . . .	3	—	4	—
" detelja . . .	8	—	8	50